

Podpora čítania pre radosť

Aktivity pre 1. stupeň ZŠ

Vedeli ste, že dobrovoľné čítanie pre potešenie je základným faktorom rozvoja čitateľstva? Je to tak. Deti, ktoré čítajú pre radosť, čítajú viac, čo znamená, že majú viac príležitostí trénovať svoje čitateľské zručnosti. Ak chceme, aby deti a tínedžeri čítali viac, potrebujeme, aby v prvom rade čítali radi. Prelúskajte si naše tipy, ako lásku ku knihám podporiť aj v školskom prostredí.

Obsah

- Čítajte žiakom nahlas
- Dotváranie príbehu
- Od známeho k novému
- Nebojte sa málotextových kníh
- Vytvorte z triednej knižnice príjemné prostredie
- Čitateľské dielne
- 24 hodín čítania
- Pohybujte sa so žiakmi v prostrediach, kde sú knihy bežné
- Hľadacia hra v knižnici
- Audioknihy
- Budte čitateľským vzorom
- Slovníček Krajiny čitateľov

Aktivita →

Tip →

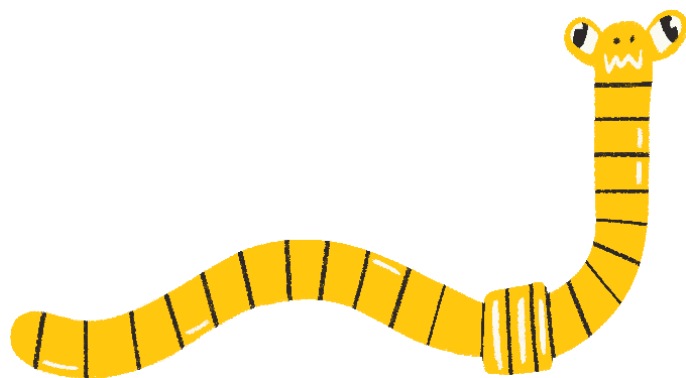
ČÍTAJTE ŽIAKOM NAHLAS

Čítaním nahlas budujete dôležitý vzťah k príbehom a prehlbujete mnohé predčitateľské a čitateľské zručnosti. Dovoľte deťom pohodlne sa usadiť (alebo aj políhať) a čítajte im. Spoločne sa rozprávajte o príbehu, vymýšľajte, čo sa stane ďalej, alebo sa žiakov pýtajte, s čím sa im príbeh spája.

Deti, ktorým doma nikto nečíta, sa často nevydržia dlho sústrediť. Čas s knihou predĺžujte inými interaktívnymi aktivitami. Môžete čítanie z času na čas prerušiť a nechať ich ukázať niečo v knihe, napodobniť nejaký zvuk, nechať ich postaviť sa a napodobniť pohyb, ktorý súvisí s príbehom. Niekedy stačí, keď niektoré z detí poprosíte, aby niečo našlo na obrázku.

Ak sa deti často vrtia a neobsedia, môžete im dať do rúk vrecká s ryžou či gumené senzorické hračky (ktoré nevydávajú zvuk). Zamestná to ich ruky a budú sa vedieť lepšie sústrediť na počúvanie.

Diskusiu zamerajte na otázky, ktoré nemajú jednu správnu odpoveď. Nemala by byť testom na zistenie, či deti dávali pozor a dobre rozumeli. Pýtajte sa na názory, zapájajte ich kreativitu: „Prečo si myslíš, že sa toto stalo? Ako by to mohlo skončiť inak?“

DOTVÁRANIE PRÍBEHU

Bez ohľadu na to, či čítate knihu prvýkrát alebo opakovane, môžete ukončiť čítanie niekde uprostred a spolu vymýšľať alternatívny koniec. Tvorivosť môžete rozvíjať rôznymi spôsobmi:

- vymyslíte najpravdepodobnejší koniec
- vymyslíte koniec, ktorý v knihe určite nebude

- vymyslíte, ako by príbeh vyzeral, keby sa v ňom ocitlo jedno z detí alebo rovno celá trieda
- vymyslíte, čo by sa stalo, keby z ničoho nič prišla búrka/zmenilo sa ročné obdobie/zmizla hlavná postava/...

Tip

OD ZNÁMEHO K NOVÉMU

Deti, ktoré sa s knihami nestretávajú často, môžu vyžadovať, aby si mohli čítať (alebo aby ste im vy čítali) dookola to isté. Je to dôležité pre upevňovanie si známych vzorcov a príbehov, ale tiež pre budovanie ich čitateľského sebavedomia. Spôsob, ako sa vracieť k obľúbeným príbehom, a zároveň neprestávať rozširovať obzory detí, môže byť čítanie 3 kníh súčasne, respektíve ich striedanie:

- kniha, ktorú už dieťa/deti sebavedomo poznajú
- kniha, v ktorej si už listovali alebo o nej vedia, no nie je im úplne známa
- celkom nová kniha

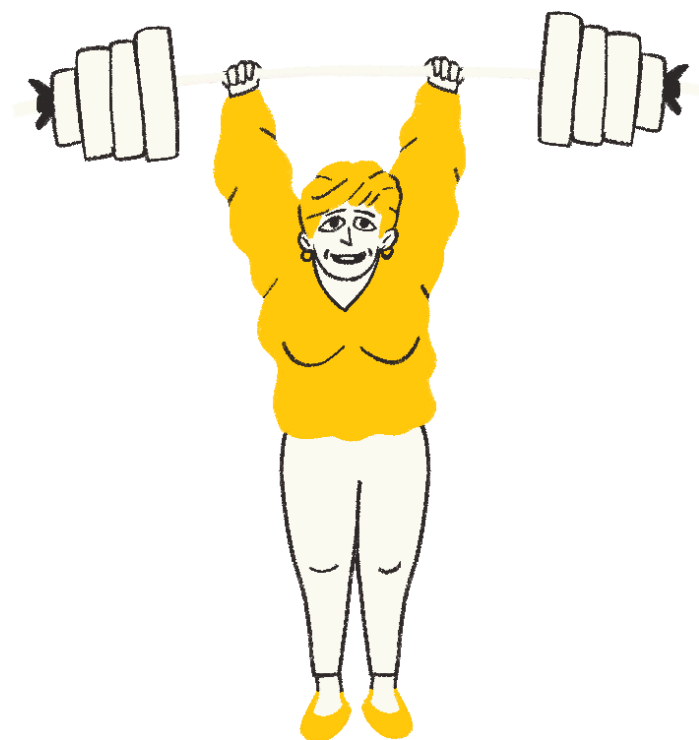
NEBOJTE SA MÁLOTEXTOVÝCH KNÍH

Máte v triede dieťa, ktoré na prvý pohľad pôsobí ľahostajne, kedykoľvek sa v triede číta? Po knihách nikdy samo nesiaha a prevracia očami, ak nejakú dostane do rúk?

Zoznámte sa, máte v triede *odradeného čitateľa*. Odradený čitateľ nemusí byť vôbec lenivý, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. S najväčšou pravdepodobnosťou má len s čítaním nedobrá skúsenosť, a preto odmieta čítať. Práve tieto deti najviac potrebujú výnimočný zážitok s knihou. Ten môže prísť, ak sa im do rúk dostane kniha, ktorá je pre ne zaujímavá, no zároveň nemá príliš veľa textu.

Ideálne sú preto komiksy, grafické novely či encyklopédie, ktoré majú v sebe veľa obrázkov a fragmentované texty, no zároveň nie sú infantilné. Podporujte žiakov, aby čítali aj takéto knihy – sú lákavé aj pre menej rozčítané deti a zabezpečia im dostatok čitateľského tréningu, ktorý tak veľmi potrebujú. Nebojte sa, neostanú len pri nich. Akonáhle sa rozčítajú, budú postupne siahť aj po náročnejších textoch. Doprajte im však toľko času, koľko potrebujú.

VYTVORTE Z TRIEDNEJ KNIŽNICE PRÍJEMNÉ PROSTREDIE

1

Vystavte knihy ako obrazy

Otočte aspoň niektoré z nich obálkami dopredu, aby farebné obrázky lákali deti siahnuť po nich. Do organizácie triednej knižnice môžete zapojiť aj žiakov – dajte im slobodu vystaviť tie knihy, ktoré sa im páčia. Spoločne tak budete vytvárať priestor, ktorý im bude blízky.

2

Vytvorte okolo knižnice príjemný priestor

Ako základ nepotrebujete nič veľkolepé: postačí koberček, pár vankúšov a knihy v košíku alebo na poličke. Úžasne funkčný tiež môže byť jednoduchý záves na oddelenie od zvyšku triedy. Ak sa zaň niekto schová, bude platiť, že chce mať od ostatných na chvíľu pokoj a čítať si.

3

Dovoľte knihám vyniknúť

Priestor pri triednej knižnici udržiavajte čistý, vzdušný a nazahľtený inými vizuálnymi podnetmi, ako sú napríklad nástenky, mapy či výtvarné práce.

4

Spríjemnite si čas čítania

Z času na čas si k čítaniu môžete spoločne pripraviť teplý čaj, kakao alebo drobné občerstvenie. Príjemnú atmosféru môže dotvoriť aj jemná hudba v pozadí alebo sviečka počas daždivého či tmavého zimného dňa. Zhovárajte sa s deťmi, čo by sa im počas času čítania ešte páčilo.

5

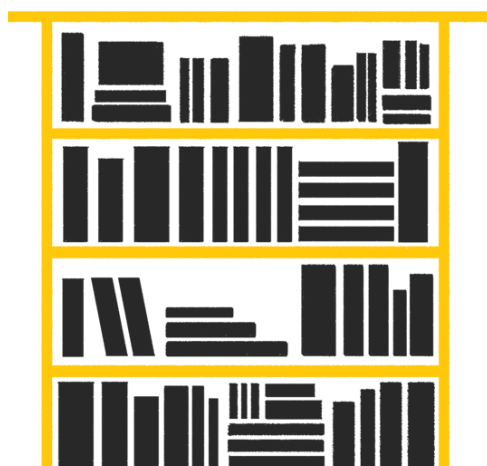
Knihy v triednej knižnici občas preusporiadajte

Vyberte do popredia vždy iné knihy, aby sa prestriedali – rozširujete tým obzory vašich žiakov. Môžete tiež vyskúšať spraviť výber podľa charakteristík kníh, napríklad podľa žánru, témy, veľkosti alebo dokonca farby. Nechajte deti, aby prichádzali s návrhmi vlastných preferencií či delení.

6

Pravidelne vyberajte knihu týždňa

Každý týždeň môže iné dieťa vybrať knihu, ktorú má najradšej. Môžete spolu hovoriť o tom, prečo vybralo práve túto knihu a komu by sa ešte mohla páčiť. Tvoríte tak priestor na rovesnícke odporúčania, a zároveň dávate deťom pocit, že ich názory sú hodnotné.

7

Knihy z triednej knižnice používajte na zážitok z čítania

Vyhňte sa hľadaniu podstatných mien či iným gramatickým cvičeniam.

8

Knižná nemocnica

Knihy v triednej knižnici prechádzajú mnohými rukami, niekedy sa preto nevyhnete natrhnutiu či inému poškodeniu. Deti za to nekarhajte, ale naučte ich zodpovednosti za spoločný majetok. Môžete si zriadiť *knižnú nemocnicu*, kde budete odkladať poškodené knihy a potom ich spoločne opravovať. Celkom vám postačí obyčajná škatuľa a v nej vždy pripravená lepiacia páska, lep a nožnice.

Aktivita

ČITATEĽSKÉ DIELNE

Overenou metódou, ako vytvárať žiakom priestor na čas s knihou, sú čitateľské dielne. Počas nich si deti na pokračovanie čítajú knihu, ktorú si doniesli z domu alebo majú požičanú z miestnej či triednej knižnice. Dôležité je vyhradiť si čas, počas ktorého sa bude skutočne iba čítať – bez vypracovávania pracovných listov alebo aktivít. Každé dieťa si nájde miesto a polohu, aké mu vyhovujú, a samostatne si v knihe číta alebo listuje.

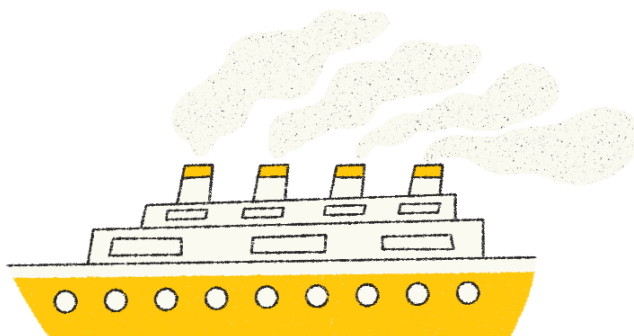
Nasledovať môže diskusia v skupinách alebo celej triede. Čitateľské dielne môžu byť zamerané tematicky, ale aj nemusia. Je možné, že zo začiatku bude pre žiakov náročné sa sústrediť len na čítanie, preto môžete začať s kratšími časovými úsekmi a postupne ich predlžovať až na celú vyučovaciu hodinu. Dôležitá je práve pravidelnosť, iba tak si deti vytvoria potrebný návyk a vybudujú vytrvalosť a sústredenie.

Aktivita

24 HODÍN ČÍTANIA

Vyzvite žiakov, aby si počas jedného dňa (24 hodín) skúsili zapísať všetky okamihy, kedy niečo prečítali – rátajú sa nielen knihy a časopisy, ale aj správy v mobile, názvy obchodov či slogany na bilbordoch. Spoločne si potom v triede vyskladajte súbor všetkých momentov, kedy a kde všade čítate.

Môžete si z toho spraviť napríklad myšlienkovú mapu alebo veľkú koláž. Cieľom je objaviť, ako často sa s čítaním stretávame a mnohokrát si to ani neuvedomujeme.

POHYBUJTE SA SO ŽIAKMI V PROSTREDIACH, KDE SÚ KNIHY BEŽNÉ

Navštívte (alebo ešte lepšie – pravidelne navštevujte) školskú knižnicu, miestnu knižnicu alebo blízke kníhkupectvo. Ak je to možné, dopredu sa dohodnite s knihovníkmi, aby vám vytvorili výber cca 20 titulov, vyskladaných na mieru pre vašich žiakov. Knižnice sú veľké miesta s obrovským množstvom kníh a pre niektoré deti môžu byť odstrašujúce.

Zúžením výberu uľahčíte nájdenie zaujímavej knihy aj deťom, ktoré s knižnicami skúsenosti nemajú. Spravte si so žiakmi prehliadku po knižnici a ukážte si, ako sú radené knihy, aby sa tam naučili orientovať. V kníhkupectve si zas môžete dohodnúť čítačku spojenú s prehliadkou.

Aktivita

HĽADACIA HRA V KNIŽNICI

Keď budete so žiakmi v knižnici, môžete si po dohode s knihovníkmi zahrať hru, v ktorej spojíte užitočné zručnosti a dobrý zážitok. Deti rozdelte do tímov a nechajte ich hľadať po knižnici vopred vybrané tituly. Takto si vyskúšajú, ako nájsť knihu, ktorú práve potrebujú a skamarátia sa s priestorom knižnice. Nemusia hľadať len podľa názvu, môžete vyskúšať aj ďalšie varianty:

- nájdite knihu, kde je na obálke pes
- nájdite knihu, kde nie je takmer žiadny text, iba obrázky
- nájdite knihu, ktorá má červenú obálku
- nájdite najväčšiu a najmenšiu knihu
- nájdite knihu, ktorá je v inom ako slovenskom jazyku...

AUDIOKNIHY

Audioknihy sú vynikajúce: prinášajú ohromný čitateľský zážitok, máte ich poruke kdekoľvek a kedykoľvek a nezaberajú žiadne miesto. A môžete ich pokojne počúvať aj na pokračovanie. Pri výbere sa môžete odraziť od kníh, ktoré majú deti rady v tlačenej podobe.

Kedy môžete deťom púšťať audioknihy:

- počas výtvarnej výchovy
- počas čitateľskej dielne/hodiny čítania – aj audiokniha sa počíta ako čítanie! Pokračovať môžete diskusiou, no nie s kontrolnými otázkami, ale o prežívaní a zážitku. Deti počas počúvania môžu len počúvať, kresliť si alebo tvoriť. Nechajte im voľnosť s podmienkou nerušiť sa navzájom.
- keď zastupujete hodinu – namiesto rozprávky na YouTube
- cez veľkú prestávku
- počas krúžkov po škole – špeciálne, ak si na nich niečo vyrábajú alebo maľujú
- kedykoľvek, keď majú zamestnané ruky, no vedia sa sústrediť

BUĎTE ČITATEĽSKÝM VZOROM

Ako učitelia máte výbornú príležitosť pomôcť žiakom vytvoriť si predstavu o tom, čo znamená byť čitateľom. Na tom, ako rozprávate o knihách a svojich čitateľských zážitkoch, naozaj záleží. Aj na tom, či o čítaní a knihách rozprávate len na hodinách, kedy je to „vaša práca“, alebo majú žiaci šancu vidieť vo vás čitateľa aj mimo tohto času.

Tu je pár tipov, ako sa pre svojich žiakov môžete veľmi prirodzene stať čitateľským vzorom:

1

Vytvárajte prostredie, v ktorom sú si všetci ako čitatelia rovní
Pripomínajte deťom, že akákoľvek kniha sa počíta: hrubá aj tenká, zábavná, náučná, s množstvom obrázkov aj bez nich. Nechajte ich vybrať si, čo chcú samy čítať a do ničoho ich netlačte.

2

Spomínajte knihy v bežných rozhovoroch
Počas ranného kruhu či prestávky spomeňte, aká kniha vám v týchto dňoch nedáva spávať. Nebojte sa rozprávať o vlastných čitateľských zážitkoch a zvykoch.

3

Sami si pred deťmi čítajte
Noste so sebou svoju aktuálne rozčítanú knihu a čítajte si ju, keď čítajú vaši žiaci. Nechajte si knihu položenú na stole v triede alebo si ju noste na dozor či na školský výlet do autobusu.

4

Nalepte si na dvere kabinetu nálepku „Práve čítam“
Môžete si ju vytlačiť a dopísať vašu aktuálne rozčítanú knihu. Spokojne rovno jednu darujte kolegyni alebo kolegovi. Nálepky nájdete na nasledujúcej strane.

Práve čítam:

Práve čítam:

Slovníček Krajiny čitateľov

V materiáloch Krajiny čitateľov sa môžete stretnúť s rôznymi pojmami, ktoré ste doteraz nemuseli poznať. Najdôležitejšie z nich nájdete v tomto slovníčku.

Č S

ČITATELSKÉ SEBAVEDOMIE

Čitateľské sebavedomie je subjektívny pocit, ako veľmi sebavedomé sa dieťa cíti v čítaní. Považuje sa za dobrého čitateľa? Myslí si, že čítanie mu ide a orientuje sa v čitateľskom svete? Čitateľské sebavedomie nemusí nevyhnutne kopírovať čitateľské zručnosti žiakov, ide o ich individuálne prežívanie. Zároveň je však silným faktorom ovplyvňujúcim práve čitateľské zručnosti – ukazuje sa, že čitateľské sebavedomie má vplyv na úroveň funkčného čítania.

Č V

ČITATELSKÝ VKUS

Pod čitateľským vkusom rozumieme naše čitateľské preferencie. Spadá sem obľúbený žáner, ale tiež žánre či knihy, ktoré nemáme v obľube. Čím vycibrenejší čitateľský vkus je, tým lepšie vieme pomenovať, čo sa nám v knihách páči a nepáči, aj čo v nich hľadáme. Tento vkus sa získava čítaním veľkého množstva rôznych textov. Diskusie o textoch môžu zase pomôcť lepšie formulovať dôvody, prečo je nám niečo blízke a iné zas nie.

Č I

ČITATELSKÁ IDENTITA

Pod čitateľskou identitou si môžeme predstaviť nielen prežívanie čitateľstva, ale aj návyky a poznanie svojich silných stránok či procesov, ktoré v čítaní využívame. Aké knihy rada/rád čítam? Ako zvyknem čítať? Mám nejaké čitateľské zvyky? Som dobrý čitateľ? Kto je vlastne dobrý čitateľ? Čo robím, keď natrafím na text, ktorému nerozumiem? Odpovede na tieto otázky formujú čitateľskú identitu dieťaťa. Čím bohatšia táto identita je, a čím lepšie ju dieťa pozná, tým cielenejšie môže napredovať vo svojom čítaní. Môže stavať na svojich silných stránkach a rozširovať skúsenosti v iných oblastiach čitateľstva.

Č D

ČITATELSKÉ DIELNE

Sú metódou, ako vytvárať žiakom priestor na čas s knihou. Počas čitateľských dielní si na pokračovanie čítajú žiaci knihu, ktorú si doniesli z domu, majú požičanú z knižnice alebo triednej knižnice. Hlavnou časťou je čas vyhradený len na čítanie – bez aktivít a otázok. Každý žiak si samostatne číta svoju knihu, kdekoľvek v triede. Nasledovať môže diskusia v skupinách alebo v celej triede. Čitateľské dielne môžu byť zamerané tematicky, ale aj nemusia.